

Beslut i EG-domstolen kan förkorta svenska vårdköer!

Patienter som köar för vetenskapligt helt accepterad behandling kan få denna utförd utomlands på hemlandstingets bekostad. Detta enligt ett beslut av EG-domstolen som ännu inte slagit igenom hos försäkringskassorna. När ny praxis utformats kan vi förvänta oss effektiva- re sjukvård, kortare sjukvårdsköer och minskade sjukskrivningar.

BENGT H JOHANSSON

leg läkare, Stocksund, forskare vid Belastningsskadecentrum, Högskolan i Gävle
drbengt@bostream.nu

II Sveriges medlemskap i Europeiska unionen har på flera sätt klargjort rättsförhållanden och stärkt den enskildes ställning. Främst sker det genom rättslig prövning av gemenskapsrätten genom domar i EG-domstolen i Luxemburg.

Några domar har behandlat den enskildes rätt till sjukvård inom unionen, varvid en dom om frihet att tillhandahålla tjänster (Mål C-157/99 den 12 juli 2001) är av särskilt intresse. Det är i detta sammanhang viktigt att notera att EG-domstolens utslag tar över nationell lagstiftning. Eventuella särintressen med nationella särdrag som att det i Sverige är landsting som ombesörjer sjukvård får inte inkräkta på rätten till fri rörlighet, om detta inte kan rättfärdigas på objektiva grunder.

Grundläggande för domstolens uppfattning är att sjukvård är en tjänst som inte får vara undanhållen unionens krav på frihet för envar att under konkurrens tillhandahålla tjänster. Det gäller för såväl offentlig som privat tjänst. Domstolen har dock tagit hänsyn till att det är ett nationellt intresse att ha en väl fungerande sjukvård och att det därvid är väsentligt att det finns en tillräckligt stor och ständig tillgång till ett väl avvägt utbud av sjukhusvård av god kvalitet. Det motiverar viss begränsning av den grundläggande friheten att tillhandahålla tjänster med bland annat krav på förhandsanmälan till försäkringskassan.

Annan vårdgivare får inte diskrimineras

Domstolen slår efter sådant övervägande fast att ett myndighetstillstånd som inskränker den grundläggande friheten under alla förhållanden måste grundas på objektiva kriterier som inte är diskriminerande för annan vårdgivare. Vidare måste ett eventuellt avslag kunna överprövas genom talan vid domstol.

Efter flera överväganden fastställer domstolen att en förutsättning för vård vid sjukvårdsinrättning i en annan medlemsstat är att den sjuke skall inhämta förhandstillstånd från den sjukförsäkringskassa som personen är ansluten till samt att två villkor skall vara infriade. Det första är att behandlingen kan betraktas som sedvanlig i de berörda yrkeskretsarna, och det andra att den medicinska behandlingen kräver denna vård.

Ansökan kan utöver detta avslås endast med motiveringen att behandlingen inte är medicinskt nödvändig när en identisk behandling eller en behandling som är lika effektiv för patienten kan erhållas i tid vid en inrättning med vilken försäkringskassan har avtal. Domen anger inte någon gräns för vad som avses med »i tid«.

Domen klargör att ifrågasvarande sjukvård kan ges oavsett om det sker vid privat eller offentlig sjukvårdsinrättning. I ett annat mål (EU-domstolen Mål C-157/99 den 12 juli 2001, Frihet att tillhandahålla tjänster) har domstolen uttalat att kostnaden för vården skall ersättas med samma belopp som om patienten vårdats i hemlandet.

Landstingens ställning utmanas

De nya rättsliga förhållandena är intressanta att beakta eftersom ansökan om vård utomlands tidigare har ställts till och beslutats av landstinget. I nuvarande rättsordning är landstinget en konkurrerande part som inte får särbehandlas på annat sätt än vad den refererade domen redovisar. Det förklarar varför ansökan om vård skall inges till lokal försäkringskassa som opartiskt skall göra de bedömningar som domen redovisar. Ett avslag från försäkringskassan kan därefter överklagas i förvaltningsdomstol, närmast till länsrätt.

Ger patienterna nya möjligheter

EG-domstolens utslag ger i mycket hög grad ökad möjlighet särskilt för patienter som står i lång vårdkö – för exempelvis höftledsplastik eller andra ortopediska

operationer, operation av åderbräck, gallsten eller starroperation – att få sin operation utförd utomlands på samhällets bekostnad. Ett skäl till denna tolkning är att behandlingen av dessa tillstånd är vetenskapligt helt accepterad liksom att behandlingen är nödvändig samt att de vårdköer som finns i Sverige är okända inom EU-gemenskapen och ligger långt utanför vad som kan betraktas vara »i tid«.

Många andra tillstånd synes med framgång kunna erhålla försäkringskassans tillstånd. Hit kan räknas utprovning av hörapparat, undersökning med exempelvis magnetkamera eller rehabilitering av äldre personer där landstinget har satt upp åldersgräns för behandling.

Försäkringskassorna ännu inte medvetna

Försäkringskassan skall således göra bedömningar enligt vad som ovan redovisats. Det innebär att kassorna inte har att ta hänsyn till landstingens ekonomi eller andra förhållanden som faller utanför domstolens tolkning. Försäkringskassorna är dock ännu inte medvetna om att de har skyldighet att tillämpa dessa nya förhållanden.

En sjuk person som önskar få vård utomlands skall således anhålla om detta vid sin försäkringskassa och bifoga läkarutlåtande om att behandlingen är sedvanlig och att vederbörandes tillstånd kräver sådan behandling samt att densamma inte kan erbjudas i tid. Något krav på vad som menas med »i tid« föreligger inte. Kassan har därefter, enligt Förvaltningslagen (1986:223 § 7), att handlägga ärendet snabbt. Efter att ha inlämnat ansökan kan den sjuke invänta svar eller för egna medel få behandlingen gjord utomlands och sedan hoppas på att få ersättning från kassan. Vid eventuellt avslag kan personen få ärendet prövat i länsrätt och i sista hand i EG-domstolen om beslutet kränker hans rätt!

Genom en stor mängd ärenden av detta slag kan en ny rättspraxis utformas i Sverige, vilket kan medföra en effektivare sjukvård, kortare vårdköer och minskade sjukskrivningar. Många ansökningar i dessa ärenden från vårdbehövande utgör därför en viktig åtgärd för att främja en sådan utveckling samt att stärka sambandet inom den europeiska marknaden. •

*

Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.